

ЗА ПОНЯТИЯТА „ДОПРИНАСЯНЕ“ И „СЪПРИЧИНЯВАНЕ“ ПРИ НЕПОЗВОЛЕНТО УВРЕЖДАНЕ

Ас. д-р Владислав Дацов

Юридически факултет

Университет за национално и световно стопанство

Резюме: Както в правната доктрина, така и в съдебната практика поведението на увреденото лице, което е спомогнало за настъпването на вредите при непозволено увреждане, обикновено се обозначава с термина „съпричиняване“. Законодателят обаче използва понятието „допринасяне“. Настоящата статия изследва въпроса дали разликата в двете понятия е чисто терминологична, или е и съдържателна, използвайки общоприетите тълкувателни методи.

Ключови думи: допринасяне, причиняване, съпричиняване, увреден, непозволено увреждане

ON THE TERMS ‘CONTRIBUTION’ AND ‘MUTUAL CAUSATION’ IN THE CONTEXT OF TORTS

Assist. Prof. Vladislav Datsov, PhD

Faculty of Law

University of National and World Economy

Abstract: Both legal doctrine and judicial practice use the term ‘mutual causation’ when referring to the behaviour of the injured which aided the occurrence of damages in cases of torts. The lawmaker, however, uses the term ‘contribution’. The current article seeks the answer to the question whether the difference between the two terms is merely terminological or also substantial, using the commonly accepted interpretational methods.

Keywords: contribution, causation, mutual causation, injured, tort

Въведение

Съгласно разпоредбата на чл. 51, ал. 2 от Закона за задълженията и договорите¹: „Ако увреденият е допринесъл за настъпването на вредите, обезщетението може да се намали.“ Същевременно, както съдебната практика, така и правната доктрина масово възприемат термина „съпричиняване“, когато обсъждат поведението на увредения в контекста на чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Още Димитър Антонов използва термините допринасяне и съпричиняване като

¹ По-нататък ЗЗД, обн. ДВ бр. 275 от 22.11.1950 г., в сила от 01.01.1951 г., последно допълнение ДВ бр. 102 от 01.12.2020 г., в сила от 03.06.2021 г.

синоними². По същия начин за съпричиняване в контекста на приложението на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД говорят Александър Кожухаров³, Васил Гоцев⁴, Боян Йосифов и Борис Балабанов⁵, Чудомир Големинов⁶, Ангел Калайджиев⁷ и Поля Голева⁸. Съдебната практика също доста отдавна се ориентира към използването на термина „съпричиняване“, за да обозначи поведението на увреденото лице, уредено в чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Така още в Тълкувателно решение № 88 от 12.09.1962 г., ОСГК на ВС, докладчик Ради Стефанов, се използва този термин. Настоящата статия има за цел да изследва дали законодателят поставя знак за равенство между понятията „допринасяне“ и „съпричиняване“ или е имал нещо друго предвид в цитираната разпоредба. С други думи дали разликата между двата термина е чисто стилистична или е и съдържателна. За да се отговори на въпроса защо законодателят е използвал двете различни понятия в материята на непозволеното увреждане и какъв смисъл влага във всяко от тях, ще бъде използвано граматическо тълкуване, последвано от функционално тълкуване, а накрая резултатите от двете ще бъдат съпоставени. Статията ще завърши с кратко заключение. Настоящият труд не претендира за безспорност на изводите, а има за цел да провокира критичното юридическо мислене на своите читатели.

Грамматическо тълкуване на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД

Съгласно разпоредбата на чл. 9, ал. 1 от Закона за нормативните актове⁹, разпоредбите на нормативните актове се формулират на общоупотребимия български език, кратко, точно и ясно. Разпоредбата на чл. 36, ал. 1 от Указ № 883 за прилагане на Закона за нормативните актове¹⁰ е донякъде сходна, но съдържа и важно уточнение във второто си изречение: „Разпоредбите на нормативните актове се формулират кратко, точно и ясно. Отклонения от общоупотребимия български език се допускат само ако се налагат от предмета на акта.“ Съгласно чл. 37, ал. 1 от Указ № 883: „Думи или изрази с утвърдено правно значение се използват в един и същ смисъл във всички нормативни актове.“ Следователно, когато

² Антонов, Д. Непозволено увреждане, С., Наука и изкуство, 1965, с. 189 – 190 (Antonov, D. Nepozvoleno uvrezhdane, S., Nauka i izkustvo, 1965, s. 189 – 190).

³ Кожухаров, А. Облигационно право. Отделни видове облигационни отношения. Нова редакция и допълнения – Петко Попов, С., Юриспрес, 2002, с. 371 (Kozhuharov, A. Obligatsionno pravo. Otdelni vidove obligatsionni otnoshenia. Nova redaktsia i dopalnenia – Petko Popov, S., Yurispres, 2002, s. 371).

⁴ Гоцев, В. Договорна и деликтна отговорност, С., Наука и изкуство, 1979, с. 44 (Gotsev, V. Dogovorna i deliktna otgovornost, S., Nauka i izkustvo, 1979, s. 44).

⁵ Йосифов, Б., Балабанов, Б. Непозволено увреждане. Текст с коментар и синтез на съдебната практика, С., Университетско издателство „Климент Охридски“, 1989, с. 62 – 63 (Yosifov, B., Balabanov, B. Nepozvoleno uvrezhdane. Tekst s komentar i sintez na sadebnata praktika, S., Universitetsko izdatelstvo „Kliment Ohridski“, 1989, s. 62 – 63).

⁶ Големинов, Ч. Гражданскоправни източници на задължения, С., Тилиа, 1999, с. 130 (Goleminov, Ch. Grazhdanskopravni iztochnitsi na zadalzhenia, S., Tilia, 1999, s. 130).

⁷ Калайджиев, А. Облигационно право. Обща част. Осмо издание, С., Сиби, 2020, с. 398 – 400 (Kalaydzhiiev, A. Obligatsionno pravo. Obshta chast. Osmo izdanie, S., Sibi, 2020, s. 398 – 400).

⁸ Голева, П. Деликтно право. III преработено и допълнено издание, С., Нова звезда, 2015, с. 109 – 111 (Goleva, P. Deliktno pravo. III preraboteno i dopalнено izdanie, S., Nova zvezda, 2015, s. 109 – 111).

⁹ По-нататък ЗНА, обн. ДВ бр. 27 от 03.04.1973 г., последно изменение и допълнение ДВ бр. 34 от 03.05.2016 г., в сила от 05.11.2016 г.

¹⁰ По-нататък Указ № 883, обн. ДВ бр. 39 от 21.05.1974 г., последно изменение и допълнение ДВ бр. 46 от 12.06.2007 г.

законодателят използва дума с утвърдено правно значение, той я използва в един и същ смисъл, както в другите, така и в същия нормативен акт. В уредбата на непозволеното увреждане законодателят използва термините „причинил“, „причинени“, „причинено“, когато има предвид поведението на лица, различни от увредения. Всички тези думи са производни на съществителното „причина“. За поведението на увреденото лице законодателят използва термина „допринесъл“, който е производен от „принос“. Както посочва Витали Таджер, първият етап при тълкуването като мисловна дейност, целяща да разкрие точния смисъл на разпоредбата на нормативния акт¹¹, е граматическото тълкуване¹². Последното ще започне с изясняване на съдържанието на понятията „причина“ и „причиняване“, от една страна, и „допринасяне“, от друга страна.

Допринасяне – единствената разпоредба, в която законодателят използва термина „допринасяне“ в уредбата на непозволеното увреждане, е тази на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, където е използвано минало свършено време на глагола „допринасям“ и преизказно наклонение. Според тълковния речник на българския език смисълът на глагола „допринасям“ е: „работя в полза на нещо, подпомагам нещо, съдействам за реализирането му.“¹³ Разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД, отчитайки даденото по-горе определение, би звучала по следния начин: „Ако увреденият е **подпомогнал/съдействал** за настъпването на вредите, обезщетението може да се намали.“

Причина и причиняване – за разлика от допринасянето, причиняването в производните му „причинил“, „причинени“, „причинено“ е по-широко използван от законодателя термин в материята на непозволеното увреждане. Съгласно чл. 45, ал. 1 ЗЗД: „Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму.“ Разпоредбата на чл. 46, ал. 2 ЗЗД гласи: „При крайна необходимост се дължи поправяне на причинените вреди.“ В чл. 47 ЗЗД законодателят урежда отговорността за вреди, причинени от неспособен, в чл. 48 ЗЗД – отговорността на родителите и настойниците за вреди, причинени от техните ненавършили пълнолетие децата или от поднастойните малолетни, които живеят при тях. В чл. 49 ЗЗД се съдържа уредбата на отговорността на възложителя за вреди, причинени от изпълнителя на възложената работа. В чл. 50 ЗЗД законодателят е нормирал отговорността за вреди, причинени от вещи. В разпоредбата на чл. 53 ЗЗД се съдържа уредбата на увреждането, когато е причинено от няколко лица. Разпоредбата на чл. 54 ЗЗД установява правото на регресен иск в полза на лицето, платилото обезщетение за вредите, причинени от другиго. Според тълковния речник на българския език смисълът на глагола „причинявам“ е: „1. ставам причина за нещо; предизвиквам (във 2 знач.); 2. нанасям, сторвам.“¹⁴, а на съществителното „причина“: „1. явление, което обуславя възникването на друго явление. 2. осно-

¹¹ За разликата между правна норма и правна разпоредба и съотношението помежду им вж. Дацов, В. Правна норма и правна разпоредба. – STUDIA IURIS, № 1, 2025, с. 119 – 129 (Datsov, V. Pravna norma i pravna razporedba. – STUDIA IURIS, № 1, 2025, s 119 – 129).

¹² Според Витали Таджер граматическото тълкуване „има за цел да изясни езиковия смисъл на правната норма, буквата на закона (litera legis)... започва с изясняване на смисъла на думите, от които се състои нормата.“ Вж. Таджер, В. Гражданско право на НРБ. Обща част. Дял I, С., Софи-Р, 2001, с. 272 (Tadzhher, V. Grazhdansko pravo na NRB. Obshta chast. Dyal I, S., Sofi-R, 2001, s. 272).

¹³ Речник на българския език (<https://rechnik.chitanka.info/w/допринасям>).

¹⁴ Речник на българския език (<https://rechnik.chitanka.info/w/причинявам>).

вание, предлог за действие.¹⁵ С други думи, когато законодателят използва производните на глагола „причинявам“, той има предвид поведение, което е условие за възникването на вредите (чл. 45, ал. 1 ЗЗД, чл. 46, ал. 2 ЗЗД, чл. 47 ЗЗД, чл. 48 ЗЗД, чл. 49 ЗЗД, чл. 50 ЗЗД и чл. 54 ЗЗД) или увреждането (чл. 53 ЗЗД). Без това поведение вредите или увреждането не биха настъпили, докато при допринасянето изглежда, че няма връзка на обусловеност между поведението на увредения и настъпването на вредите (той само е подпомогнал това настъпване, но не го е предопределил с поведението си). Все пак за пълното изясняване на разграничението между причиняване и допринасяне е необходимо да се премине към следващия етап на тълкуването, а именно към функционалното тълкуване¹⁶ на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД.

Функционално тълкуване на разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД

Систематично тълкуване с разпоредбите на чл. 45, ал. 1 ЗЗД и на чл. 51, ал. 1, изр. 1 ЗЗД – за да се разбере разликата между допринасяне и съпричиняване, трябва първо да се обясни механизмът (начинът на осъществяване) на непозволеното увреждане. Въз основа на разпоредбата на чл. 45, ал. 1 ЗЗД („Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму.“) мнозина автори, а и съдебната практика извеждат структурата на фактическия състав на непозволеното увреждане, в която включват: 1) поведение на делинквента, 2) противоправност на поведението му, 3) вреди, 4) причинна връзка между противоправното поведение и вредите и 5) вина¹⁷. Разновидност на горното са вижданията, в които се приема, че първите два юридически факта са всъщност един – противоправно поведение, откъдето произтича и разминаването между възприемането на пет-елементната или четириелементната структура на непозволеното увреждане¹⁸. Тази структура е лесно разбираема, запомняща се, но и неточна. Всъщност, вредите не настъпват непосредствено в резултат от противоправното поведение. Те са опосредени от друг юридически факт. Опора за това виждане дава разпоредбата на чл. 51, ал. 1, изр.1 ЗЗД, съгласно която: „Обезщетение се дължи за всички вреди, които са пряка и непосредствена после-

¹⁵ Речник на българския език (<https://rechnik.chitanka.info/w/причина>)

¹⁶ Според Витали Таджер функционалното тълкуване „изяснява смисъла на правната норма, като излиза от употребените термини, връзката им с други термини в нормативния акт, с мястото им в акта, с историческия им произход... разкрива целите на правната норма, съображенията на законодателя за издаването ѝ.“ Вж. Таджер, В., Цит. съч., с. 274.

¹⁷ Вж. Калайджиев, А., Цит. съч., с. 48; Боянов, Г. Основи на Гражданското право. Нова редакция – Гергана Боянова, С., Авалон Пъблишинг, 2011, с. 353 – 354 (Boyanov, G. Osnovi na Grazhdanskoto pravo. Nova redaktsia – Gergana Boyanova, S., Avalon Publishing, 2011, s.353 – 354); Даскалов, В. Имуществена отговорност на управителя за вреди, причинени на дружеството, С., Сиела, 2019, с. 221 (Daskalov, V. Imushtestvena otgovornost na upravitelnya za vredi, prichineni na druzhestvoto, S., Siela, 2019, s. 221).

¹⁸ В мотивите към Тълкувателно решение № 3 от 13.01.2023 г. по тълк. д. № 3/2021 г. на Върховен касационен съд, ОСГТК, изрично е посочено, че: „За да възникне отговорност за вреди от непозволено увреждане трябва да са налице четири предпоставки: 1. противоправно действие или бездействие; 2. вреди; 3. причинна връзка между действието или бездействието и вредите; 4. вина на делинквента. Само при едновременното съществуване на посочените предпоставки е налице непозволено увреждане, като осъществяването на фактическия състав завършва с настъпването на вредите. От този момент възниква и правото на увреденото лице да търси обезщетение за претърпените от него вреди.“

дица от увреждането.“ Вредите са пряка и непосредствена последица от увреждането, т.е. това е юридическият факт, който свързва противоправното поведение и вредите. Вредите, а не увреждането, подлежат на обезщетяване. При систематичното тълкуване на разпоредбите на чл. 45, ал. 1 ЗЗД с чл. 51, ал. 1, изр.1 ЗЗД може да се изгради следната картина на механизма на неправомерното увреждане, който се състои от два етапа. В първия етап се включват: 1) противоправното поведение на делинквента, 2) увреждането, 3) причинната връзка между увреждането и противоправното поведение, както и 4) вината. Във втория етап влизат: 1) увреждането, 2) настъпилите вреди и 3) причинната връзка между увреждането и настъпилите вреди. Макар че коренът на увреждане и на вреда е един и същ, законодателят е имал предвид различни явления. Под „увреждане“ се разбира негативното засягане на защитено от правото благо без значение дали има имуществен или неимуществен характер. Под „вред“ се разбират последиците от това негативно засягане за лицето, чието благо е било засегнато¹⁹. Горното може да се илюстрира със следния пример. Лицето А причинява пътнотранспортно произшествие като в нарушение на задълженията си, произтичащи от Закона за движение по пътищата блъска автомобила на лицето Б, докато последното го управлява. Бронята на автомобила на Б е силно повредена, но автомобилът е в движение и може да се ползва по предназначение. Б е с множество наранявания и изпитва болки. Това е увреждането – А е увредил автомобила и здравето на Б с виновното си противоправно поведение. Към този момент все още не става въпрос за вреди. Б може да отиде на автотенекеджия, за да поправи бронята на автомобила си и да плати 1000 лв. В този случай той би накърнил имуществото си и би претърпял загуба, за да отстрани резултатите от увреждането. Това биха били имуществени вреди за Б и А ще трябва да ги обезщети. Но Б може да реши и че не желае да се занимава и ще управлява своя лек автомобил със силно повредена броня. В този случай Б няма да е сторил разноски за ремонт и няма да е претърпял вреди, които да бъдат обезщетени от А. Увреждането ще бъде налице, но няма да има вреди. По сходен начин се поставя и въпросът със здравето на Б. Б може да отиде на лекар, може и да бъде настанен в болница, може да плати за болничен престой, да си купи лекарства, да плати за физиотерапия, за помощни средства (патерица, проходилка) и т.н. В тези случаи Б ще е сторил разходи, които ще намалят имуществото му – това ще бъдат имуществени вреди (загуби), които А ще трябва да обезщети. Но Б може и да не отиде на лекар, може да не си купува лекарства или помощни средства, в резултат на което и няма да претърпи имуществени вреди. Отново ще е налице увреждане, но не и вреди²⁰. Що се отнася

¹⁹ Поля Голева не прави разлика между увреждане на правнозащитено благо и настъпване на вреди. Според нея: „Вредата е отрицателна промяна, която настъпва в засегнатото имуществено или неимуществено благо и е неблагоприятна за неговия носител. Без значение е фактът от какъв източник е произлязла – от виновно или безвиновно деяние на друго лице, от вещ, природна сила или от поведението на пострадалия.“ Вж. Голева, П. Обезщетяване на пострадали при пътнотранспортни произшествия, С., Издателство на Българска академия на науките, 1991, с. 10 (Goleva, P. Obezshetyavane na postradali pri patnotransportni proizshestvia, S., Izdatelstvo na Balgarska akademia na naukite, 1991, s. 10).

²⁰ Обратното виждане, но без аргументи в негова подкрепа, поддържа Поля Голева. Според нея „Вреда възниква и ако собственикът на увреденото МПС сам извърши неговия ремонт. В този случай обезщетението се определя в зависимост от стойността на вложения труд и от цената, която би трябвало да се плати, ако поправката беше осъществена от друго лице. Нещо повече, вреда има и когато собственикът не ремонтира МПС, а

до неимуществените вреди, то и те са последица от увреждането. Но от едно и също увреждане могат да произтекат различни вреди (болки и страдания) в зависимост от лицето, което е увредено. Не са едни и същи вредите, които ще търпят лице на 25 години и лице на 75 години в резултат на едно и също травматично увреждане (едното лице би се възстановило по-бързо, а и е възможно интензитетът на болките да е различен).

Когато законодателят говори за „причиняване“, той има предвид първия от двата етапа – причиняването на увреждането. До този момент противоправното поведение на делинквента е релевантно. След това вредите настъпват като последица от увреждането. Затова и използването на производните на глагола „причинявам“ в разпоредбите на чл. 45, ал. 1 ЗЗД, чл. 46, ал. 2 ЗЗД, чл. 47, 48, ал. 1 и 2 ЗЗД, чл. 49, 50 и 54 ЗЗД е неточно. Законодателят е имал предвид причиняване на увреждането, накърняването на правно защитеното благо на друго лице, което да доведе до вредите. Причинителят на вредите е и причинител на увреждането, тъй като вредите са закономерна последица от последното. Допринасянето на увреденото лице се отнася към втория етап, видно и от формулировката на чл. 51, ал. 2 ЗЗД. Законодателят изисква увреденият да е допринесъл за настъпването на вредите, а не на увреждането, за да може да се намали обезщетението. Чл. 48, ал. 3 ЗЗД също дава основание да се разграничат увреждането от настъпването на вредите. В чл. 48, ал. 1 ЗЗД е уредена отговорността на родителите и осиновителите, които упражняват родителски права над децата си, които не са навършили пълнолетие и живеят при тях, за уврежданията, причинени от последните. В чл. 48, ал. 2 ЗЗД е нормирана отговорността на настойниците за уврежданията, причинени от поднастойните им, които живеят при тях. В разпоредбата на чл. 48, ал. 3 ЗЗД законодателят освобождава от отговорност родителите, осиновителите и настойниците в случаите, в които не са могли да предотвратят настъпването на вредите. С други думи, дори и непълнолетното дете или поднастойният да са причинили увреждане на трето лице, ако родителят, осиновителят или настойникът предотврати настъпването на вредите, отговорност няма да възникне. Ще се разкъса връзката между причиняване на увреждането (първия етап) и настъпването на вредите (втория етап). Въпросът за отговорността по чл. 48, ал. 1 и 2 ЗЗД е твърде обширен, за да бъде подробно разгледан в настоящата статия, затова само се споменава във връзка с обсъжданата тема.

Може да се обобщи, че когато законодателят използва понятие, производно от глагола „причинявам“, той има предвид извършване на действия, водещи до накърняване на правнозащитено благо на друго лице (отнасящи се към първия етап от непозволеното увреждане). Тези действия често, но не винаги, водят и до настъпването на вреди. Когато законодателят говори за „допринасяне“, той има предвид такова поведение на увреденото лице, което не причинява увреждането, а подпомага настъпването на вредите (отнасящо се към втория етап от непозволеното увреждане)

Систематично тълкуване с разпоредбата на чл. 53 ЗЗД – според разпоредбата на чл. 53 ЗЗД: „Ако увреждането е причинено от неколцина, те отговарят солидарно.“ Законо-

---

продължава да го използва дефектно. В този случай вреда са хипотетичните разноси, които би могъл да направи, за да отстрани повредата.“ Вж. Пак там, с. 27.

дателят, както и в разпоредбата на чл. 51, ал. 1 ЗЗД, използва термина „увреждане“, за да обозначи резултата от първия етап на непозволеното увреждане – негативното засягане на чуждо правнозащитено благо. Поставя се въпросът какво означава увреждането да е причинено от неколцина. На първо място, означава, че две или повече лица са участвали в причиняването на увреждането, т.е. последното е резултат от противоправното поведение на поне две лица. На второ място, законодателят се интересува само от акта на увреждането, а не от настъпването на вредите. Това не означава, че отговорност би възникнала, ако не са налице вреди. Напротив, те са задължителна предпоставка за пораждането ѝ. От значение е обаче поведението на всички делинквенти да е довело до увреждането, т.е. последното да е закономерна последица от това поведение. На трето място, за да бъде правно релевантно увреждането в този случай, то трябва да е причинено на трето лице. На този въпрос ще бъде отделено повече внимание по-нататък в изложението. На четвърто място, поведението на всекиго от делинквентите не трябва да е довело до самостоятелно увреждане, защото тогава ще са налице множество самостоятелни причинявания, а не общо причиняване на увреждането. За да бъде налице причиняване на увреждането от неколцина, това увреждане трябва да е единно (затова и законодателят е членувал съществителното „увреждане“), а участието на всекиго от делинквентите да е предпоставка за настъпването му, но да не води до самостоятелно накърняване на правнозащитено благо на увреденото лице. Както е посочено в мотивите към решение № 66 от 6.II.1971 г. по н. д. № 15 /1971 г., I н. о.: „За да се приложи чл. 53 ЗЗД, не е необходимо настъпилите щети да са резултат на предварително съгласувани и едновременни действия или бездействия на причинителите. Трябва обаче да се докаже, че вредата е единен резултат, необходима последица на виновното поведение на всеки от тях. Следователно, съвместното причиняване на вредата е въпрос на причинна връзка между действията или бездействията на няколко лица и техния резултат – увреждането.“

Именно в хипотезата, уредена в чл. 53 ЗЗД е правилно да се говори за „съпричиняване“ – термин, който самият законодател не употребява, но се използва в съдебната практика²¹. За представката „съ-“, в речника на българския език е посочено следното: „В състава на съществителни имена със значение за съвместност, взаимна връзка с това, което е назовано с мотивиращото име, напр. съавтор, съгражданин, състудент, съучастие.“²² В законодателството ни се срещат думи със същата представка (например съавтор (чл. 27, ал. 2 от Закона за авторското право и сродните му права²³), съсобственост (наименованието на глава III от Закона за собствеността²⁴), съделител (чл. 168, ал. 1, т. 2 ЗЗД), сънаследник (чл.

²¹ Например в мотивите към решение № 206 от 07.12.2023 г. по гр. д. № 4573/2022 г. на Върховен касационен съд, 2-ро гр. отделение, мотивите към решение № 32 от 30.03.2020 г. по т. д. № 289/2019 г. на Върховен касационен съд, 1-во търг. отделение, мотивите към решение № 52 от 28.05.2019 г. по т. д. № 1497/2018 г. на Върховен касационен съд, 1-во търг. отделение, мотивите към определение № 87 от 17.11.2008 г. по гр. д. № 3748/2008 г., III г. о. на ВКС и др.

²² Онлайн речник на българския език (<https://rechnik.chitanka.info/w/c->).

²³ Па-нататък ЗАПСП, обн. ДВ бр. 56 от 29.06.1993 г.; в сила от 01.08.1993 г., последно изменение ДВ бр. 70 от 20.08.2024 г.

²⁴ По-нататък ЗС, обн. ДВ бр. изв. 92 от 16.11.1951 г.; в сила от 17.12.1951 г., последно допълнение ДВ бр. 18 от 28.02.2020 г.

70 и чл. 73, ал. 1 от Закона за наследството²⁵), а в правната литература и съдебната практика се говори за съпритежание²⁶ (когато две или повече лица са носители на едно субективно право). Когато няколко лица със своето поведение предизвикват увреждането, всяко от тях има едно и също качество – причинител на увреждането, поради което е и уместно да се говори за „съпричиняване“. В чл. 53 ЗЗД е налице „причиняване“ в смисъла, който законодателят влага в това понятие в цялостната уредба на непозволеното увреждане, с тази разлика, че увреждащото поведение е осъществено от две или повече лица. Това означава, че и в разпоредбата на чл. 53 ЗЗД законодателят има предвид причиняването на увреждане другиму, т.е. нито един от съпричинителите не е и увреденото лице.

Телеологическо тълкуване

Може да се помисли и над въпроса каква е целта на законодателя при уреждането на допринасянето в чл. 51, ал. 2 ЗЗД, т.е. да се направи и телеологическо тълкуване на посочената разпоредба. Законодателят желае да намали задължението на делинквента за поправяне на настъпилите за увреденото лице вреди, когато последното с поведението си е съдействало за настъпването им. Основният гражданскоправен принцип на справедливостта²⁷ би бил накърнен, ако делинквентът носи отговорност и за вредите, за чието настъпване е спомогнал увреденият. Ако не беше налице поведението на увреденото лице, вредите или не биха настъпили, или биха настъпили в по-малък размер. В този случай е справедливо делинквентът да отговаря само за онези вреди, които са закономерна последица от увреждането (негативното засягане на правнозащитено благо на увредения), което е причинил със собственото си противоправно и виновно поведение. Може да се обобщи, че с разпоредбата на чл. 51, ал. 2 ЗЗД законодателят цели последователното провеждане на принципа на справедливостта в гражданското право в уредбата на непозволеното увреждане в случая, когато настъпването на вредите е резултат и от поведението на увреденото лице.

Тълкуване според резултатите²⁸

При съпоставяне на резултатите от граматическото и функционалното тълкуване може да се направи изводът, че законодателят неслучайно е използвал различните произ-

²⁵ По-нататък ЗН, обн. ДВ бр. 22 от 29.01.1949 г.; в сила от 29.04.1949 г., последно изменение ДВ бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 01.10.2009 г.

²⁶ Например в мотивите към решение № 129 от 30.05.2013 г. по гр. д. № 475/2012 г. на Върховен касационен съд; мотивите към решение № 47 от 31.07.2020 г. по т. д. № 673/2019 г. на Върховен касационен съд, 2-ро търг. отделение и др. Вж. и Станева, А. Наследствено право, С., Сиела, 2022, с. 413 (Staneva, A. Nasledstveno pravo, S., Siela, 2022, s. 413).

²⁷ За гражданскоправния принцип на справедливостта вж. Дацов, В. Правна специфика на гражданскоправното задължение. – Съвременно право, №2, 2021, с. 70 – 71 (Datsov, V. Pravna spetsifika na grazhdanskopravnото zadalzhenie. – Savremenno pravo, 2021, № 2, s. 70 – 71).

²⁸ Според Витали Таджер тълкуването според резултатите представлява съпоставяне на резултатите от граматическото и тези от функционалното тълкуване. Вж. Таджер, Цит., съч., с. 284.

водни на понятията „причиняване“²⁹ и „допринасяне“. Двете понятия се отнасят за различни етапи от цялостния механизъм на непозволеното увреждане: първото – за негативното противоправно засягане на чуждо правнозащитено благо (увреждането), а второто – за настъпването на вредите. Първият термин се отнася за противоправното поведение на делинквента, а вторият – за поведението на увреденото лице. Затова разликата в използването на двете понятия и техните производни е съдържателна. Резултатите от граматическото и функционалното тълкуване се покриват, поради което е налице потвърдително тълкуване³⁰.

Заклучение

В настоящата статия се застъпва виждането, че когато законодателят говори за „причиняване“ (и неговите производни), той има предвид негативното засягане на правнозащитено благо, принадлежащо на лице, различно от делинквента. Това поведение се отнася към първия от двата етапа, влизащи в състава на непозволеното увреждане – предизвикването на увреждането. Допринасянето на увреденото лице се изразява в негово собствено поведение и се отнася към втория етап – настъпването на вредите. За да е налице допринасяне, уврежданият не трябва да е причинил или съдействал за причиняването на увреждането. Разликата между двете понятия е съдържателна.

²⁹ Включително утвърденото в съдебната практика и правната доктрина, но неправилно използвано от тях в много случаи „съпричиняване“.

³⁰ Таджер, В., Цит. съч., с. 285.